

Chojnacki, Jakub

Bolesław III Krzywousty - w 900 rocznicę urodzin : Sesja naukowa Towarzystwa Naukowego Płockiego (TNP)

Notatki Płockie 30/3-124, 3-9

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BOLESŁAW III KRZYWOUSTY

— w 900 rocznicę urodzin

Sesja naukowa Towarzystwa Naukowego Płockiego (TNP)

Na trzech kolejnych posiedzeniach (28 czerwca, 28 lipca i 28 sierpnia 1984 r.) Zarząd TNP opracował wstępne założenia programu obchodów 900 rocznicy urodzin Bolesława III Krzywoustego, w tym program centralnej uroczystości — o charakterze ogólnopolskim — sesji naukowej (zob.: «Notatki Płockie» 1984, nr 4/121, s. 96—98). Program przesłano prezesowi Rady Ministrów gen. Wojciechowi Jaruzelskiemu i innym przedstawicielom władz centralnych, wojewódzkich i miejskich.

Sesja odbyła się we wtorek 20 sierpnia 1985 r. w godzinach od 10—14 w Zamku Książąt Mazowieckich (Muzeum Mazowieckie w Płocku). Uczestniczyło w niej 250 osób, w tym również przedstawiciele Polonii z Kanady, USA, Australii, Tasmanii oraz goście z Włoch. Każdy z uczestników wpisał się do Księgi Pamiątkowej — prowadzonej w Towarzystwie od 1910 r. — i otrzymał dwa druki bibliofilskie (nr 21 i 22 — Krzywousty) oraz nalepki samoprzylepne z nowym wizerunkiem monarchy.

Płockim uroczystościom w dniu 20 sierpnia 1985 r. prasa, radio i telewizja poświęciły znaczną uwagę i sporo miejsca. «Trybuna Ludu», «Życie Warszawy», «Sztandar Młodych», łódzki «Głos Robotniczy», «Przekrój», «Petro-Echo» — organ załogi Płockiej Petrochemii i inne czasopisma zamieściły sprawozdania z sesji na pierwszych stronach. Tylko «Tygodnik Płocki» przekazał informację na stronie drugiej. Sesja zainspirowała red. Bohdanę Gajdeckową z «Trybuny Ludu» do napisania dużego artykułu zatytułowanego *Czwarte ogniwo* — *Towarzystwo Naukowe Płockie* («Trybuna Ludu» nr 202 z 30.VIII.1985 r.).

Środki masowego przekazu spowodowały tak znaczną popularyzację Krzywoustego że aż z 9 miast zwrócono się do prezesa TNP z prośbą o wygłoszenie odczytów bądź udział w sesjach (Legnica, Kołobrzeg).

Z uwagi na fakt, że zgodnie z § 8 uchwały nr VII/26/85 Miejskiej Rady Narodowej w Płocku z dnia 27 marca 1985 r. (zob. «Notatki Płockie» 1985, nr 1/122, s. 60—61) w 1986 r. zostanie opracowane i wydane przez Towarzystwo Naukowe specjalne — częściowo barwne — wydawnictwo poświęcone obchodom jubileuszowym „Roku Krzywoustego”, w niniejszym numerze «Notatek» publikujemy tylko najważniejsze materiały z obrad sesji naukowej. Jej program przedstawiał się następująco:

900 rocznica urodzin
w Płocku Bolesława III
Krzywoustego, pasowanego
w tym grodzie na rycerza
w dniu 15.VIII.1100



1085-20.VIII-1985

Towarzystwo Naukowe Płockie
Societas Scientiarum Plocensis
Wissenschaftliche Gesellschaft
von Plock
The Scientific Society of Plock
Polska—Poland

Nalepka samoprzylepna z nowym wizerunkiem Krzywoustego (stanowiącym naukową korekturę jego portretu stworzonego przed ok. 100 laty przez Jana Matejkę) — wykonany dnia 14 września 1984 r. przez art. pl. Jerzego Mazusia z Płocka, członka Towarzystwa Naukowego Płockiego (TNP) w oparciu o rekonstrukcję portretu (czaszki) sporządzonego przez art.-rzeźbiarza, antropologa, Włodzisława Pławińskiego. Konsultacje naukowe — trwające uprzednio 2 miesiące — Zarząd TNP przeprowadzał z członkami TNP: profesorami Włodzimierzem Szafrąnskim z IHKM PAN w Warszawie i Andrzejem Nadolskim z Uniwersytetu Łódzkiego oraz drem Hieronimem Kroczyńskim, dyrektorem Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu. Nalepkę o wymiarach 50X100 mm w nakładzie 40 000 egz. wykonano w Zakładzie Poligraficznym Przedsiębiorstwa Reklam i Wydawnictw Handlu Zagranicznego „Appol” w Warszawie.

foto Zbigniew Kryda — prezes Płockiego Towarzystwa Fotograficznego im. Aleksandra Macieszy



Zamek Księżąt Mazowieckich, Muzeum Mazowieckie, sala barokowa, 20 sierpnia (wtorek) 1985 r. godz. 10.00. Prezydium sesji. Od lewej strony: mgr Stanisław Kostanecki (członek TNP), prof. dr Gerard Labuda — wiceprezes Polskiej Akademii Nauk (PAN), przewodniczący Rady Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN, dr inż. Jakub Chojnacki — prezes TNP otwierający obrady, mgr Kajetan Górzyński — wiceprezydent m. Płocka, przewodniczący Miejskiego Komitetu Obchodów 900 rocznicy urodzin Bolesława III Krzywoustego i prof. dr Włodzimierz Szafrąński (członek TNP) Za nimi fotograficy: Marek Kras z Płocka (kolor) i Stefan Deptuszewski z Grodziska Maz. (czarnobiałe), (członek TNP). Widoczny mur ceglany, to gotycka ściana baszty szlacheckiej Zamku Piastowskiego zbudowanego w połowie XIV wieku.

foto Grzegorz Rychlik

OTWARCIE OBRAD

dr inż. Jakub Chojnacki — prezes Towarzystwa Naukowego Płockiego
 prof. dr Henryk Bednarski — sekretarz Komitetu Centralnego PZPR

REFERATY

- I. *Bolesław Krzywousty i jego czasy* — prof. dr Gerard Labuda, wiceprezes Polskiej Akademii Nauk, przewodniczący Rady Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN
- II. *Bolesław III Zwycięski zwany Krzywoustym i Płock* — mgr Stanisław Kostanecki (członek TNP), em. dyrektor Biblioteki im. Zielińskich TNP
- III. *Szczątki Bolesława III Krzywoustego w Katedrze Płockiej* — prof. dr Włodzimierz Szafrąński (członek TNP), Instytut Historii Kultury Materialnej PAN

PRZEMÓWIENIA OKOLICZNOŚCIOWE OTWARCIE WYSTAWY

Bolesław III Krzywousty w świadomości narodowej — urządzona przez Muzeum Mazowieckie w Płocku i Bibliotekę im. Zielińskich TNP (w przerwie)

RAPSOD

dra med. Stanisława Jagielskiego *Na 900-lecie urodzenia rycerskiego Władcy Bolesława III zwanego Krzywoustym*
 recytator — autor

KANTATA ORATORYJNA

dra Marcina Kamińskiego (członek TNP) do tekstu Stanisława Ryszarda Dobrowolskiego (członek honorowy TNP) *Bolesław III Krzywousty*

Wykonawcy:

dyrygent — mgr Aleksander Siwek (członek TNP)

sopran — Małgorzata Martyńska

bas — Marek Dąbrowski

narrator — Jan Wengrzik

Chór mieszany

Płocka Orkiestra Kameralna

ODSLONIĘCIE TABLICY PAMIĄTKOWEJ

na palatium Władysława I Hermana ufundowanej przez władze miasta mgr Tadeusz Kołodziejak (członek TNP) — przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej w Płocku

SKŁADANIE KWIATÓW

na pomniku — sarkofagu monarchy w kaplicy królewskiej w Bazylice Katedralnej Płockiej

*
* *
*

Dr inż. Jakub Chojnacki — prezes TNP otwiera obrady słowami:

Wielce Szanowni Zgromadzeni!

Członkowie Towarzystwa Naukowego Płockiego!

Odwoływanie się do życia i dzieła naszych dziadów i naddziadów, zwłaszcza gdy mowa o ludziach związanych bezpośrednio z daną krainą czy miejscowością, nie jest sprawą szczególną ani nową.

Wręcz przeciwnie — stanowi to naturalną więź z korzeniami dziejów ojczystych i towarzyszącą nam całe życie tradycją.

Nie my pierwsi, ani także ostatni sięgamy wstecz poszukując w dziejach przeszłych swego narodowego, ideowego rodowodu — z myślą o jego kontynuacji dziś i jutro.

Zebrałiśmy się w dziewięćsetną rocznicę urodzin Bolesława III Krzywoustego na płockim Wzgórzu Zamkowym, położonym — jak widział Wisłę Jan Długosz — nad „rzek polskich czole i ozdobie”.

O wzgórzu tym pisał bard poezji mazowieckiej Władysław Broniewski:

*Z Tumskiej spoglądam góry
na Królewski Las,
zacierają jego kontury — czas.*

Bardzo wiele, zbyt wiele konturów zatarto w ciągu tysiąclecia naszej Ojczyzny i naszego Płocka. Wiele jednak ocalało i trwałe wyłobilo ślady w naszej świadomości historycznej. Oglądamy je w zabytkach i dokumentach, wymownych przekazach przeszłości Płocka. Początek dało mu to wzgórze z wałami grodu i murami palatium, zamku, opactwa i katedry, świadek to wielu ważkich w życiu Polski i Mazowsza zdarzeń i zjawisk o wielkiej nośności historycznej.

Stąd już w X wieku rządono Mazowszem, jako jedną z pięciu prowincji (dzielnic) Polski

Piastowskiej, które tu obecny profesor Gerard Labuda z Poznania w swoim dziele *Piastowie w dziejach Polski* (Ossolineum Wrocław 1975, s. 160) nazywa „macierzystymi siedzibami narodu polskiego”.

Tu miał swoją stację Bolesław I Chrobry. Do dziś przetrwały pozostałości fundamentów jego grodu.

Stąd cześnik Mieszka II Miećław w dobie kryzysu monarchii wczesnopiastowskiej pragnął w latach 1039—1047 pod swoją władzą jednoczyć Polskę.

Tu najpóźniej w 1075 r. założono biskupstwo mazowieckie i w latach 1130—1144 za rządów wybitnego biskupa Aleksandra z Malonne zbudowano największą ze wszystkich ówczesnych katedr w kraju, romańską katedrę, ozdobioną znakomitymi brązowymi Drzwiami.

Stąd od 1079 roku Władysław I Herman — prawnuk Chrobrego, — rządził Państwem Polskim. W romańskiej budowli zamkowej (palatium) urodził się 20 sierpnia 1085 r. jego syn Bolesław zwany później Krzywoustym. Tu w dniu 15 sierpnia 1100 roku Herman pasował go na rycerza. Do tego faktu nawiązano w okresie międzywojennym ustanawiając *Dzień Żołnierza Polskiego* na 15 sierpnia. W 800-lecie śmierci Krzywoustego — w 1938 roku — nazwano jego imieniem 8 pułk artylerii lekkiej w nawiązaniu do jego 47 zwycięstw o których Antoni Oleszczyński w wydanych w 1843 r. w Paryżu *Wspomnieniach o Polakach...* (s. 25) napisał, iż „o nim powiedziec pozostało, że żaden z królów polskich nie przeszedł go w sławie oręża i liczbie odniesionych zwycięstw...”. A Józef Szujski w 1862 r. w *Dziejach Polski* (Lwów, tom I, s. 92 i 103) wołał o nim „...jawi się Bolesław Krzywousty... natchnionych czynów, zostawić Polsce jako wielki przykład, czem może być, jeżeli siły jej połączą się i wspólnie działają... Wojskowość była jedynym Bolesława Krzywoustego zajęciem... Osobista waleczność dochodzi heroizmu”. Natomiast Paweł Jasienica w *Polsee Piastów* (Warszawa, PIW 1966, s. 118 i 230) pisał, że „Energia i ruchliwość tego władcy przekraczają wszelkie wyobrażenie. Potrafił w przeciągu pięciu dni — podczas wojny — krajem moczarowatym i bezdrożnym, przerzucić konną armię spod Głogowa na samo wybrzeże i szóstego dnia uderzyć z nią na Kołobrzeg”... „Poczucie narodowe i patriotyzm były faktami, skoro podczas wojny z cesarzem Krzywousty mówił do żołnierzy: „bądźcie teraz przygotowani ze mną albo zginąć za wolność Polski, albo zyciem jej służyć dalej”.

Stąd Mazowszem, a później Księstwem Płockim rządziło 17 książąt mazowieckich (płockich), poczynając od syna Krzywoustego, Bolesława IV Kędzierzawego w 1138 r., pierwszego księcia mazowieckiego, a na Januszu II — bezpotomnie zmarłym w 1495 r. — kończąc.

Tu w katedrze płockiej — po śmierci Krzywoustego w dniu 28 października 1138 r. w Sochaczewie — pochowano go obok jego

ojca, co po siedmiu bez mała wiekach — w 1825 roku upamiętniono za pierwszego prezesa Towarzystwa Naukowego Płockiego, biskupa płockiego Adama Prażmowskiego monarszym pomnikiem — sarkofagiem.

Dzisiaj na sesji naukowej podejmujemy przypomnienie życia tego bodaj największego rycerza Polski średniowiecznej, ale też wybitnego polityka, który pozostawił po sobie statut, stanowiący pierwociny spisane go polskiego prawa państwowego regulującego zarówno sprawy następstwa tronu, jak i systemu rządzenia państwem.

Krzywousty kontynuował i utrwalił piastowską wizję bytowania narodowego, do której wrócono w latach 1943—1945, kiedy to skoń-

czyła się bezpowrotnie jagiellońska wizja przyszłości Polski.

Nie jest przypadkiem, iż u zarania idei Polski Ludowej Związek Patriotów Polskich w Moskwie postanowił w 1943 r. nadać nowo tworzonemu w Związku Radzieckim Wojsku Polskiemu na sztandary i żołnierskie czapki orla właśnie z sarkofagu Krzywoustego z katedry płockiej. Ten sam orzeł widniał również na winiecie Manifestu PKWN.

W roku 1945 powróciliśmy także na morską szlak Krzywoustego.

Pomnik na cmentarzu wojennym w Kołobrzegu zdobią dwa hełmy stalowe: hełm żołnierza polskiego z II wojny światowej i hełm z czasów Krzywoustego. Na cokole pomnika



Zamek Książąt Mazowieckich, sala barokowa, 20 sierpnia 1985 r. W sesji uczestniczyło 250 osób. W pierwszym rzędzie od lewej strony: mgr Antoni Bielak — wojewoda płocki, płk prof. dr Mieczysław Michalik — zastępca szefa Głównego Zarządu Politycznego WP, przedstawiciel Ministra Obrony Narodowej, Stanisław Przedlacki — sekretarz KW PZPR w Płocku, prof. dr Witold Hensel — sekretarz Wydziału I Nauk Społecznych PAN, dyrektor IHKM PAN, inż. Adam Bartosiak — I sekretarz KW PZPR w Płocku, prof. dr Henryk Bednarski — sekretarz KC PZPR, mgr inż. Kazimierz Wyrebkowski — prezes WK ZSL w Płocku, ks. dr Bogdan M. Sikorski — biskup płocki, ks. dr Zygmunt Kamiński — administrator apostolski Diecezji Płockiej, ks. mgr Roman Marcinkowski — biskup sufragany płocki; W drugim rzędzie: mgr inż. Wojciech Rumiński — I sekretarz KZ PZPR w MZRiP (Płocka Petrochemia), mgr inż. Stanisław Janiak — wicewojewoda płocki (członek TNP), prof. dr Zbigniew Gertych — wicemarszałek Sejmu PRL, prezes Włocławskiego Towarzystwa Naukowego, mgr Józef Pińkowski — b. prezes Rady Ministrów, mgr Stefan Podgórski — sekretarz WK SD (członek TNP), gen. brygady Jerzy Sateja — szef Woj. Sztabu Wojskowego, mgr Czesław Dolasiński — dyrektor naczelny MZRiP, art. pl. Danuta Jagielska z Zalesia Dolnego k. Piasieczna, ks. prałat mgr Stefan Budczyński — proboszcz parafii katedralnej (członek TNP), dr med. Stanisław Jagielski z Zalesia Dolnego — poeta, ks. mgr Zenon Glicner — dyrektor Płockiego Wydawnictwa Diecezjalnego, prof. dr Józef Kwiatkowski — prorektor Politechniki Warszawskiej ds. Filii w Płocku, prof. dr Antoni Rajkiewicz (członek honorowy TNP); W trzecim rzędzie: dr Krzysztof H. Jabłoński — dyrektor w Urzędzie ds. Wyznań, prof. dr Kazimierz Kąkol — minister (członek TNP), gen. dyw. Jan Czapla — wice-minister, mgr Teresa Śmigielka — wiceprokurator wojewódzki, skarbnik TNP, mgr Bolesław Jędrzejewski — b. prezes TNP w latach 1945—1949, członek od 1923 r.

foto Grzegorz Rychlik

znalazło się osiem orłów piastowskich z katedry płockiej.

O tym orle mówił w Chełmie 1 września 1984 r. prezes Rady Ministrów gen. armii Wojciech Jaruzelski do nowo promowanych oficerów wzywając do zachowania pamięci „tych którzy w szeregach regularnej armii pod piastowskim orłem powrócili jako pierwsi na ojczystą ziemię” («Trybuna Ludu» nr 211 z 3 IX.1984 r.)

Miejska Rada Narodowa w Płocku uchwałą swą z 27 marca 1985 r. postanowiła, że 900 rocznica urodzin wielkiego bohatera naszych dziejów urodzonego w Płocku obchodzona będzie uroczystie, a rok 1985 ogłoszono „Rokiem Krzywoustego w Płocku”. Ta historyczna rocznica, to nie tylko sposobność do uroczystych obchodów, ale jednocześnie okazja do przypomnienia najmocniejszych więzów łączących Polaków w tym co było, z tym co twórcze dziś jest na ziemi, gdzie toczy się nasze życie i praca.

Przypadł mi w udziale zaszczyt otwarcia sesji naukowej stanowiącej główną uroczystość rocznicowych obchodów.

W imieniu Miejskiego Komitetu Obchodów jak też Zarządu Towarzystwa Naukowego Płockiego chcę powitać szanownych zgromadzonych, szczególnie zaś tych spoza Płocka, których obecność cenimy jako ogólnopolskie echo naszej płockiej inicjatywy.

Witam przedstawicieli władz centralnych:

Sekretarza KC PZPR profesora Henryka Bednarskiego

Wicemarszałka Sejmu PRL, prezesa Włocławskiego Towarzystwa Naukowego profesora Zbigniewa Gertycha

Wiceprezesa PAN, przewodniczącego Rady Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN profesora Gerarda Labudę

B. prezesa Rady Ministrów mgr. Józefa Pińkowskiego

Wiceministra Oświaty i Wychowania gen. dyw. Jana Czapłę

Przedstawiciela Ministra Obrony Narodowej płk. profesora Mieczysława Michalika

Sekretarza Wydziału I Nauk Społecznych PAN profesora Witolda Hensla

Rektora Uniwersytetu Warszawskiego profesora Grzegorza Białkowskiego

Dziekana Wydziału Fizyki UW profesora Jerzego Pniewskiego (członek honorowy TNP)

Dyrektora Instytutu Pamięci Narodowej profesora Kazimierza Kąkola (członek TNP)

Dyrektora Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych profesora Antoniego Rajkiewicza (członek honorowy TNP)

Witam przedstawicieli Diecezji Płockiej:

Ekscelencję Administratora Apostolskiego dra Zygmunta Kamińskiego

Ekscelencję Biskupa Płockiego dra Bogdana M. Sikorskiego

Ekscelencję Biskupa Sufragana mgra Romana Marcinkowskiego

Witam przedstawicieli władz Województwa Płockiego, które za 10 lat obchodzić będzie 500-lecie:

I sekretarza KW PZPR inż. Adama Bartosiaka
Prezesa WK ZSL mgra Kazimierza Wyrębkowskiego

Sekretarza WK SD mgra Stefana Podgórskiego (członek TNP)

Wojewodę Płockiego mgra Antoniego Bielaka i jego zastępcę mgra inż. Stanisława Janiaka (członek TNP)

Sekretarza KW PZPR Stanisława Przedlackiego
Szefa Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego gen. bryg. Jerzego Sateję

Prezesa Sądu Wojewódzkiego mgra Władysława Urbańskiego (członek TNP)

Prokuratora Wojewódzkiego mgra Mariana Siemaszko

Dyrektora Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Płocku mgra Romualda Dobrzeńckiego

Dziekana Rady Adwokackiej Płocko-Ciechanowskiej, prezesa Zarządu Wojewódzkiego PITK, adw. Tadeusza Kowalewskiego (członek TNP)

Witam przedstawicieli Polonii Zagranicznej —
Darczyńców Towarzystwa Naukowego Płockiego:

Panią Helenę Ławruszczuk z Montrealu, wdowę po niedawno zmarłym w Kanadzie wybitnym płocczaninie „Czarnym Franku”, członku TNP, którego 19 lipca pochowaliśmy na Powązkach

Dra Witolda Czachorowskiego z Blue Island w USA

Inż. Feliksa Wnękowskiego z Hobart w Tasmanii

P. Grzegorza Niskiego z Montrealu w Kanadzie państwo Danielę i Tadeusza Barszczów z Adelaidy w Australii oraz gości z Italii:

Księdza Franco Cantu — kanonika kapituły katedralnej w Mediolanie i panią Marię Luisę Cazzaniga z Mediolanu

Witam delegacje i przedstawicieli towarzystw naukowych oraz instytucji naukowych:

Sekretarza generalnego Polskiego Towarzystwa Historycznego doc. dra Stefana K. Kuczyńskiego (członka TNP)

Delegację Włocławskiego Towarzystwa Naukowego, w tym sekretarza generalnego mgra Stanisława Kunikowskiego

Delegację Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Legnicy z prezesem drem Januszem Chutkowskim i sekretarzem generalnym mgrem Antonim Bojakowskim (członek TNP)

Prezesa Radomskiego Towarzystwa Naukowego profesora Stanisława Ośko

Prezesa Towarzystwa Przyjaciół Nauk w międzyrzeczu Podlaskim płk. dra Mariana Kowalskiego

Prezesa Płockiego Towarzystwa Lekarskiego
doc. dra Tadeusza Garleja (członek TNP)
Dyrektora Biura Społecznej Działalności Naukowej przy Prezydium PAN **dra Edwarda Halonia**
Dyrektora Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie **doc. dra Edwarda Potkowskiego** (członek TNP)
Dyrektora Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu **dra Hieronima Kroczyńskiego**
Najstarszych stażem (ponad 60-letnim) i wiekiem seniorów Towarzystwa Naukowego Płockiego panów: **Bolesława Jędrzejewskiego** i **Ignacego Sikorskiego**

Witam przedstawicieli gospodarzy najstarszego grodu Mazowsza, tysiącletniego Płocka:

Przewodniczącego MRN **mgra Tadeusza Kołodziejaka** (członek TNP)

I sekretarza KM PZPR **mgra Janusza Ignatowskiego**

Wiceprezydenta miasta, przewodniczącego Miejskiego Komitetu Obchodów 900-lecia **mgra Kajetana Górzyńskiego**

kierowników płockich szkół wyższych:

Prorektora Politechniki Warszawskiej **profesora Józefa Kwiatkowskiego**

Rektora Wyższego Seminarium Duchownego **ks. profesora Wojciecha Góralskiego** (członek Zarządu TNP)

oraz kapitanów wielkiego przemysłu, mecenasów czwartego ogniwa nauki polskiej:

Dyrektora generalnego Płockiej Petrochemii **mgra Czesława Dolasińskiego** i jego zastępcę **mgra Zdzisława Nycza**

Dyrektora Fabryki Maszyn Żniwnych **mgra inż. Józefa Starachowskiego** (członek TNP).

Proszę o zabranie głosu Sekretarza KC PZPR, b. prezesa Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego **profesora Henryka Bednarskiego**.

* * *

SZANOWNI ZEBRANI!

Zgromadziła nas tu dzisiaj okoliczność szczególna. Obchodzimy 900 rocznicę urodzin Bolesława III Krzywoustego, który w Płocku przyszedł na świat, tutaj pasowany był na rycerza, a po śmierci pochowany został w płockiej katedrze.

Sięgamy pamięcią w tak odległe czasy, aby przywołać postać jednego z tych wielkich Polaków, którzy wytyczali nurty narodowej historii, kształtowali zręby polskiej państwowości, bronili jej granic.

Myślą sięgamy w przeszłość, aby podkreślić nasze przywiązanie do historii Polski, szacunek dla jej dziedzictwa, naszą niezmienną wolę gromadzenia w skarbcu tradycji Polski Ludowej wszystkiego, co w naszych narodowych dziejach było postępowe i wielkie, co mądrze



Przemawia prof. dr Henryk Bednarski — sekretarz KC PZPR, b. prezes Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego.

foto Stefan Deptuszewski

służyło kształtowaniu losu Polaków, co broniło ich praw.

Pielęgujemy pamięć o tych faktach nie dla kronikarskiego zapisu, ale po to, aby żyła ona w dniu dzisiejszym, by umacniała świadomość narodową, poczucie wspólnoty losów historycznych, a przede wszystkim była przedmiotem refleksji, w której teraźniejszość łączy się z przeszłością, a nauki płynące z historii pozwalają łatwiej odnaleźć siebie, a także zrozumieć współczesne racje polityczne, które chociaż potwierdzone przez obecne warunki, mają przecież swe najgłębsze korzenie i analogie w przeszłości.

Taka refleksja potrzebna jest nam wszystkim — zwłaszcza w niełatwych czasach jakie przeżywamy, potrzebna jest — myślę — przede wszystkim młodzieży. Sprzyja ona kształtowaniu dojrzałych postaw patriotycznych, które jeśli rzeczywiście dobrze i skutecznie mają służyć ojczyźnie, nie mogą zasadać się tylko na emocjonalnych reakcjach, ale muszą być wsparte przez rozum i syntezę historycznego doświadczenia.

Postać Bolesława Krzywoustego przypominały w Polsce Ludowej nie po raz pierwszy. Wspomniał o tym zagajając nasze spotkanie prezes Chojnacki.

Do symbolu urasta fakt, że pamięć o nim zaznaczyła swą obecność u zarania Ludowego Wojska Polskiego. Na czapkach żołnierzy i na sztandarach I Dywizji imienia Tadeusza Kość-

ciuszki widniał orzeł z sarkofagu Krzywoustego w katedrze plockiej. Był to wyraz uznania dla piastowskiej koncepcji państwa polskiego, tworzono go w walce z teutońskim najeźdźcą i zapowiedź, że odrodzona Polska nawiąże do tych tradycji. Szerzej będą dziś mówić na ten temat historycy. Pozwólcie, że zwrócę tylko uwagę na najważniejsze i doniosłe wychowawcze elementy dokonania Bolesława Krzywoustego. Bolesław Krzywousty zapisał się w historii jako ten piastowski władca kraju, który czynem zbrojnym przywrócił Polsce ziemie nadbałtyckie i nadodrzańskie. Zapewnił jej zwierzchnictwo nad Pomorzem Zachodnim ze Szczecinem, zdobył Pomorze Gdańskie. Stojąc na czele wojsk polskich zwycięsko przeciwstawił się najazdowi cesarza niemieckiego Henryka V. Bohaterska obrona Głogowa, a później zwycięstwa rycerstwa polskiego i niesławny odwrót wroga wyznaczył rozmiar tego dokonania. Był to jeden z najdonioślejszych przejawów realizacji piastowskiej koncepcji budowy państwa polskiego, polegającej na oparciu jego zachodnich granic na Odrze i Bałtyku.

Ale Bolesław Krzywousty, to nie tylko zwycięski wódz, ale również wybitny polityk bez reszty oddany sprawie budowy silnego państwa. Źródła historyczne to potwierdzają. Wyłania się z nich obraz monarchy, który wiedział, że silne państwo jest niezbędną i szczególnie cenną wartością, tak dla władzy jak i poddanych. Całe dojrzałe życie poświęcił materializowaniu tej idei. Czynił to z energią i przekonaniem. Wyrzucił współczesnych m.in. rozległością horyzontów myśli politycznej. Jego dziełem była np. pierwsza próba spisania polskiego prawa państwowego.

W świadomości historycznej Polaków ogromnie negatywnie zapisał się tzw. *testament Bolesława Krzywoustego*, który miał doprowadzić do dzielnicowego podziału Polski i wszystkich związanych z tym nieszczęść. Dzięki pracy historyków weryfikujemy obecnie tę ocenę. Testament ten był dokumentem przepojonym troską o integralność państwa, łączącym tę ideę z powszechnie podówczas obowiązującymi, feudalnymi prawami następstwa tronu. To nie Krzywousty podzielił Polskę. Do dezintegracji państwa doszło za przyczyną wypaczeń w realizacji jego testamentu. Ów niechlubny okres jest również wart uwagi, aby przypomnieć, jak brzemienne w złe skutki jest osłabienie orga-

nizacji państwowej, zwycięstwo tendencji partykularnych i jak łatwo i szybko prywata, warcholstwo i sobiepaństwo mogą zmienić świetność państwa w jego upadek.

SZANOWNI ZEBRANI!

Kilka słów chciałbym skierować w tej chwili do organizatora dzisiejszej sesji — Plockiego Towarzystwa Naukowego. Ma ono liczący się, godny uwagi i szacunku udział w poszukiwaniu prawdy o Bolesławie Krzywoustym i jego czasach. Należą się za to Towarzystwu słowa podziękowania. Od zapału i zaangażowania w badaniach historycznych, od żmudnej pracy w gromadzeniu śladów przeszłości, od pasji popularyzatorskiej, takiej jak Wasza, w dużym stopniu zależy stan świadomości narodowej. Prawda o czasach przeszłych, kiedy staje się własnością narodu, dobrze służy współczesności. Nie sposób przecenić zasług ludzi poświęcających się bez reszty, przy tym nieprofesjonalnie badaniu historii ojczyzny i jej popularyzacji. Już przeszło 165 lat Towarzystwo Naukowe Plockie, które jako jedno z pierwszych polskich stowarzyszeń tego typu — powstało 3 czerwca 1820 roku — prowadzi, zresztą przecież nie tylko historiograficzne, wielokierunkowe badania, gromadzi wiedzę o przeszłości i teraźniejszości Plocka oraz Mazowsza Plockiego. Jest to wiedza potrzebna, służąca nie tylko czystej nauce, także praktycznym celom. Towarzystwo ma wysoki prestiż w dziedzinie badawczej, o czym świadczy ocena poziomu jego studiów i opracowań, kontakty z ośrodkami naukowymi w kraju i za granicą. Spełnia też ważną rolę kulturotwórczą w swoim regionie. Było inicjatorem wielu ważnych i pożytecznych przedsięwzięć; odczytów, wystaw, sesji naukowych, wydawnictw, w tym kwartalnika «Notatki Plockie». Wysoko cenimy pracę Plockiego Towarzystwa Naukowego. Popieramy jego rozwój.

Pozwólcie, że z okazji rocznic, które nas tu dzisiaj zgromadziły, złożę Wam w imieniu kierownictwa Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, naszego Rządu, serdeczne podziękowania za dotychczasową pracę oraz gorące życzenia dalszych osiągnięć. Niech przynoszą Wam satysfakcję, a jednocześnie niech przyczyniają się do pomnażania wspólnego narodowego dobra. Dziękuję bardzo.

